

HAL
open science

Қоғамдық Келісім Мен Жалпыұлттық Бірлікті Нығайтудағы Қазақстан Тәжірибесі

Saitova N.A, Seisebayeva R.B.

► To cite this version:

Saitova N.A, Seisebayeva R.B.. Қоғамдық Келісім Мен Жалпыұлттық Бірлікті Нығайтудағы Қазақстан Тәжірибесі. Adam Alemi, 2021, 68 (2), pp.79-88. <hal-03500058>

HAL Id: hal-03500058

<https://hal.science/hal-03500058v1>

Submitted on 21 Dec 2021

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire HAL, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

HAL Authorization

^{1,2} әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

ҚОҒАМДЫҚ КЕЛІСІМ МЕН ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ БІРЛІКТІ НЫҒАЙТУДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН ТӘЖІРИБЕСІ

Аннотация. Мақалада Қазақстан елін мекендеген халықтардың ауызбіршілігі, қоғам тұтастығы мен келісімінің маңызы ұдайы өсіп келе жатқан рөлі туралы, алуан ұлт өкілдері мен діни конфессиялардың тату көршілестігін, тұрақты дамуды сақтап қалу мәселелері қарастырылған. Авторлар Қазақстандық патриотизмді тәрбиелеу, халықтың бірлесу мәселелері, үштұғырлы тіл саясатын жүзеге асыру сынды өзекті мәселелерді зерттеген.

Түйін сөздер: ұлттық бірлік, қоғамдық келісім, тұрақтылық, азаматтық келісім, конфессияаралық келісім, үштұғырлы тіл саясаты.

Азаматтардың демократиялық мінез-құлық мәдениеті мен сананың қалыптасуы, ынтымақтық, әртүрлі экстремизм түрлерін болдырмау және оларға қарсы тұру мемлекеттегі әлеуметтік-саяси тұрақтылықтың басты факторы ретінде ұлтаралық және конфессияаралық келісімдерді сақтау қажеттілігі көпұлтты Қазақстан үшін өте өзекті мәселе.

Мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаев Қазақстан жолының жаңа деңгейінде саяси реформаларды табысты іске асыру үшін азаматтық бейбітшілік пен келісімді бекіту, әртүрлі дін өкілдерінің конфессияаралық диалог жүргізуі, интеграцияланған құндылықтар саласын кеңейту және құндылықтарды бөлу саласын қысқарту арқылы қоғам мен саяси жүйенің саяси-идеологиялық консенсусын нығайтуды анықтайды.

Бүгінгі күні біз Қазақстандық қоғамның жетерліктей жоғары келісім мен бірлікті байқай аламыз. Қазақстан қоғамының келісімі мен біртұтастығының негізінде қандай факторлар жатыр? Бұл тақырыпты зерттеуші жетекші мамандардың ойынша, оның негізінде бірнеше фактор жатыр.

Бірінші фактор – қазақ жерінде тұрып жатқан барлық халықтарды біріктірген тарихтың жалпылығы және қалыптасқан кеңестік интернационализм. Екінші фактор – мемлекетіміздің тәуелсіздік алғалы бері демократия мен даму жолында қоғамның белсенді қозғалысын Қазақстан азаматтарының ортақ таңдауы. Үшінші фактор – мемлекеттің титулды этносының ғасырлар бойы қалыптасқан мәдениетінің болуы. Қазақтар, көшпенді мәдениеттің ұрпақтары бола тұра, мыңдаған жылдар бойы әрқашан ауысып отыратын сыртқы жағдайларда өзінің бейімделу, өміршең мүмкіндіктерін көрсетті. Сонымен қатар, Қазақстан территориясы арқылы өтетін Ұлы Жібек жолы

Батыс пен Шығыс өркениеттерін байланыстырушы көпір болды. Бұл қазақтардың ата-бабасын басқа мәдениет және дін өкілдеріне қатысты ерекше тату мәдениетін қалыптастырды. Бүгін Қазақстанға, Батыс пен Шығыс арасында географиялық орналасуы мен көпмәдениетті қоғамның ішкі мәселелеріне негізделе отырып, мәдениетаралық диалог идеяларын алға жылжыту өте маңызды.

Төртінші фактор – қазақ жерінде мекендеген этностардың бәріне ортақ құндылықтар тәуелсіздік, үлкендерді сыйлау, отбасыға құрмет, балаларға қамқорлық, қонақжайлылық, тату көршілік. Қазақстандық қоғамда біртұтастық пен ынтымақтастықты бекіту, әлеуметтік қауым, элита, көшбасшылардың саяси мінез-құлқына негізгі себеп болатын демократиялық құндылықтардың бекітумен тығыз байланысты. Бұл құқық, адам бостандығы, демократиялық принциптер мен саяси құрылым формасы және қоғам дамуы, қазақстандықтардың саясатқа қатысуы, өз мүдделерін көрсету мен іске асыру және т.б. Ел Президенті Н.Ә.Назарбаев «Егер біз беделді әрі бәсекеге қабілетті ел болғымыз келсе, онда біртұтас әрі топтасқан ұлтқа айналуға тиіспіз. Жалпы құндылықтармен байыған, үйлесімді тілдік ортасы бар ұлтқа, өткенге емес болашаққа, алға қарай ұмтылатын ұлтқа айналуға тиіспіз» – деп бірнеше рет айтып өткен [1].

Қазіргі кезде Қазақстан мемлекетінде әртүрлі этнос өкілдері үшін өзінің мәдени мұра, тұрмыс, салт-дәстүр, тілдерін сақтап қалу үшін барлық мүмкіндіктер жасалған. Ұлтаралық келісімнің нормативтік құқықтық және концептуалды негіздері құрылған. Қазақстан Конституциясы этникалық, нәсілдік, діни және басқа жіктелулерге тәуелді емес барлық азамат мүдделерінің қорғалуына кепілдік береді. Оның нормаларында барлық этникалық топтардың өзара сенімділік пен өзара құрмет үшін негіз салынған [2]. Тағы бір маңызды факт, мемлекеттік басқару саласында әртүрлі этностар мен ұлттар өкілдерінің белсенді жұмыс істеуі.

ҚР Президентінің «Қазақстан жолы – 2050: Ортақ мақсат, ортақ мүдде, ортақ болашақ» Қазақстан Халқына Жолдауында мемлекеттің ұзақ перспективада әлеуметтік-экономикалық және саяси дамуының негізгі жалпы жүйелік қасиеттері көрсетілген. Негізгі мақсат – мықты мемлекет, дамыған экономика және жалпыланған еңбек мүмкіндіктері негізінде әлеуметтік қамтамасыз қоғам құру, Қазақстанның әлемнің ең дамыған 30 мемлекетінің қатарына кіруі [3].

Интеграциялық потенциал туған жер, мақсат мүдделердің ортақ болуы, мемлекет тағдырына барлық халықтың қатысуы, бірегейлігі, әлемдік қауымдастықта Отанның қайталанбауы сияқты патриоттық «Мәңгілік Ел»-мәңгілік мақсат-мұраттарымыз бен мәдени-рухани құндылықтарымызға негізделген, мемлекет құрушы қазақ халқы мен өзге де ұлттардың ұлттық идеяларын бір арнаға тоғыстыратын рухани идеяларында жатыр.

Бұл идеяның саяси мағынасы үлкен, себебі, ол әртүрлі ұлттардың бірігуіне, оларда ортақ мемлекетке тиесілі сезім тәрбиелейді, олардың алдында тұрған жалпы әлеуметтік-экономикалық тапсырманы орындауға жетелейді.

Республиканың барлық тұрғындарының ортақ ісі ретінде халықтың бірлігін нығайту, қоғамның даму жолын озық, өркениетті дамып келе жатқан Қазақстанды құрудың ортақ принциптері ұлттық бірегейлік Доктринасында анықталған.

Егер ХХ ғасырдың 90 жылдары Қазақстанда этникалық негізде ұлттық идеяны қалыптастыру көзқарасы басым болса, 90 жылдың ортасынан бастап азаматтық құндылықтарға көшу байқалады. Бұған мысалы ретінде, 2001 жылы қаңтарда Астанадағы халықпен кездесуде Н.Ә.Назарбаев ұсынған 5 принциптен құрылған конструкцияны айтуға болады. Қазақстан халқын барлық құраушы бөліктерінің теңдігінің бірінші принципі мемлекет Конституциясына сай олардың әлеуметтік-экономикалық, саяси, рухани теңдік қажеттіліктерін қанағаттандыратын этникалық және тілдік теңдікті сақтауға тіреледі. Екінші принципті қазақ мемлекеттілігінің қалыптасуы мен дамуымен байланысты титулды ұлттың рөлі мен орны құрайды. Н.Ә.Назарбаев бойынша ұлттық идеяның үшінші құраушысы ретінде «халықтардың діни бірегейлігі», яғни «Құдай біреу, оған бару жолдары әртүрлі» көрсетіледі. Төртінші принцип қазақстандықтарды заңды сақтауға тәрбиелеумен байланысты. Шағын және орта бизнестің болашақта дамуы ұлттық идеяның бесінші принципі ретінде анықталған. Барлық айтылған принциптер жалпы ұлттық мүддені көрсетеді және қоғамды нығайтуға шақырады, адамдарға сенімділік, өздерінің шығармашылық потенциалын асыруға мүмкіндік береді [4].

Сонымен қатар, біз дүниетанымдық бағдар, этникалық және діни тиесілік, әртүрлі идеологиялық сенімділіктің ізбасарларының арасындағы консенсустық байланысты қамтамасыз ететін «шеңбер – идея» өзіндік, жоғарғы принциптерді толықтыратын бостандық, заң, келісім және әділдік сияқты құраушылары бар екенін көреміз. Олар әртүрлі этностардың идеологиялық қалауларының синтезі мен диалогына негіз, әлемдік қоғамдық ойдың көпқасырлық ізденістерінің жемісі болып табылады.

Қоғамдық және ұлттық бірлік, ұлтаралық келісім демократиялық өзгерістерге сай, саяси мәдениеттің сапалы жаңа түріне құнды негіз, қор және қайнар көзі болады. Ол полиэтникалық ортада аса қажет, себебі оларды социумнан ығыстырмай, этнос ассимиляциясына, біреулерін басқалардың пайдасына қолдануына жол бермейді және қоғамдық дамудың негізгі құндылықтарын айқындайды.

Доктринада нақты әмбебап сипаттамаға, сондай-ақ қайталанбас қазақстандық ерекшелікке ие, «ұлттық бірегейлік» түсінігіне нақты анық-

тама беруге талпыныс жасалады. Ұлттық бірегейлік деп біртұтас мемлекет құрамындағы этникалық қауымдастықтардың өмір сүруі түсіндіріледі. Басқаша айтқанда, мемлекеттік-азаматтық кеңістікте біртұтас азаматтыққа, қауымдастыққа жататын діни-конфессионалдық мен әртүрлі этникалық топтардың ортақтылығына ерекше көңіл аударылады, яғни діни-конфессионалдық негізде қоғамдағы апаттар мен ұрыс-керісті қиылысуды болдыртпау және қоғамдық ниеттестікті қамтамасыз ету үшін олардың алдында бір проблема мен бір қауіп тұр және мүдделері мен талаптары, сәйкесінше мәселелері де ортақ деген идея айтылады.

Басты мақсатқа жету жолында – бірегей азаматтық ұлт қалыптастыруда – доктрина Қазақстан Республикасымен мемлекет азаматтарының жоғары деңгейде өзін-өзі анықтаудағы жетістіктерін, этникааралық қатынастар саласында азаматтық институттар мен мемлекет органдарының өзара әрекет жүйесінің қалыптасуын, мемлекеттік тілдің дамуын, этномәдениетті дамыту мен сақталуын, сонымен қатар адам құқықтарын бұзушылық, экстремизм және радикализммен күресті жатқызады [5].

Мемлекеттік – саяси ұлт идеал болатын жерде үлкен экономикалық потенциал қалыптасып, әлеуметтік прогресстің жүруі тарихтан анық байқалды. Осыған байланысты Қазақстанның этникалық және мәдени әртүрлілігі мемлекет дамуының стратегиялық ресурсы, дамыған елдер қауымдастығына тең құқықпен кіру мүмкіндігі ретінде қарастырылады.

Бүгінгі күні Қазақстан – жаһандық қарама-қайшылықтардың қиын уақытында рухани келісім идеясын шынайы күшке айналдырған бірінші мемлекеттердің бірі. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарының қиындығына қарамастан, 1992 жылы I Бүкіләлемдік рухани келісім конгресінің өткізілетін жері, Қазақстан болды. Содан бері Қазақстанда 18 қазан рухани келісім күні ретінде тойланады.

Қазақстандық қоғамдық келісім моделінің негізгі элементі 1995 жылы құрылған Қазақстан халқы Ассамблеясының құрылуы болды. 20 жыл аралығында оның құрамында 820-дан астам этномәдени бірлестіктер құрылған және қазір де жұмысын атқарып жатыр, 46 этностың өзіндік этномәдени орталықтары бар. 2008 жылы әлемде басқа аналогтары жоқ «Қазақстан халқы Ассамблеясы туралы» заң қабылданды. 2007 жылы конституция шегінде Ассамблея Парламент Мәжілісінің тоғыз депутатын сайлау құқығын алды. Бұл құқықты тек Парламенттегі этникалық топтар мүдделерінің үкіметі ғана емес, сонымен бірге билік құрылымындағы толеранттылық мәдениетінің бекітілуі ретінде қарастыру қажет.

Бүгінгі күні Қазақстан Республикасының «Қазақстан халқы Ассамблеясы туралы» заңға «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық Патриоттық идеяны іске асыру үшін, оның міндеттері мен қызметін кеңейтетін, өзгерістер мен толықтырулар енгізілген. Бұл идея 2025 жылға дейінгі Қазақстан халқы Ас-

самблеясын дамыту концепциясына да құнды негіз болды. Президент айтып кеткендей, Ассамблея – бұл мемлекет құндылықтарының ең маңыздыларының бірі. Оның арқасында Қазақстан, басқа мемлекеттерге қарағанда, ішкі конфликттерді болдырмады. Президент Қазақстан халқы Ассамблеясын, көпұлтты мемлекетіміздегі әр этностың дауысын естуге көмектесетін, республика жетістігі деп атады [6].

Қазақстан, әлемдік практикада интеграциялық деп атайтын, демократиялық модель құруда. Ол этникалық да, азаматтық та бірегейліктің маңыздылығын түсінуде негізделеді. Өзінің тәуелсіздік таңында дамудың негізі ретінде ұлттық трендті таңдаған барлық посткеңестік мемлекеттер, өз бастарынан қанды конфликтер, өшпенділік пен араздықтар кешірген, оның әсерін әлі күнге дейін сезілуде. Керісінше, Қазақстан ең басынан, этникалық тиесілігіне қарамастан азаматтардың барлық мүдделері, құқықтары мен міндеттері үйлесетін курс таңдады. Нақты принцип белгіленді: «бірлік – әртүрлілікте».

Сенімділік сенімділікті тудырады. Өткен жылдар бойы, өз ерекшеліктерін сақтау мақсатында, біздің мемлекетіміздегі этностардың барлық шынайы және гипотетикалық үрейлері жоққа шығарылды. Олардың тілін, мәдениетін, салт-дәстүрлерін сақтау үшін құрылған жағдайлар қазақ халқына деген сенімділік пен құрметтің жоғары деңгейін қамтамасыз етті. Нәтижесінде қазақ халқының біріктіруші рөлі, халық бірлігі тезисі, халықтар бірлігі емес, еліміздегі этникалық топтардың еш мойындамау қарсылығын немесе келіспеушілігін тудырған жоқ [7].

Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық ақпарат және болжам институты (ҚЭӘФБИ) мен ҚҚ «Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президент қоры» 3 жыл бойы республика өмірінің ең өзекті проблемаларына арналған мониторингті әлеуметтік зерттеулер өткізген. Сұхбат Қазақстанның 6 аймағында жүргізілген: Оңтүстік Қазақстан, Батыс Қазақстан, Шығыс Қазақстан, Қарағанды облысы және Алматы мен Астана қалаларында. Таңдаулы кешен көлемі – 1400 сұхбаткер. Таңдау – квоталы. Квоталар аймақтың халық санына, түріне (облыс, қала, ауыл), ұлты, жынысы және жасына қарай жасалды.

Қазақстан халқына өз бірегейліктерін анықтап, оның иерархиясын құруға ұсыныс жасалды. Осылайша, бірінші орында азаматтық тұр, өйткені жауапкерлердің 56%-ы өзің қазақстандық санайды, екінші орында тұрған 26%-ға этникалық тиесілігі маңызды, тек 5,8%-ы – үшінші орында – діни тесілігін айтты [8].

Тарихи жағынан исламның мәдени құрлығының бөлігі бола тұра, Қазақстан барлық әлемдік және дәстүрлі діндердің дамуына кедергі жасамайды. Президент, қазақтар үшін қоғамдық келісім академиялық емес, практикалық түсінік деп ерекше атап өтті [9].

Әлемдік тәжірибе көрсетіп тұрғандай, көпмәдениетті қоғамда қоғамдық келісім қатынас қалыптастыру контекстінде өте өткір мәселелердің бірі тілдік теңдік мәселесі болып табылады. Қазақстандық қоғамда қоғамдық келісім қатынасты нығайтудың шарты – үштілділік концепциясын іске асыру саясаты. Себебі, азаматтардың біздің мемлекетіміз үшін дәстүрлі қазақ және орыс тілдерін меңгерумен қатар, халықаралық өзара іс-әрекеттің барлық салаларында жаңа деңгейге шығуға мүмкіндік беретін, халықаралық байланыс тілін, яғни ағылшын тілін меңгеруге көңіл бөлінеді. Тіпті, мұндай саясат, шынымен, өз құрамы бойынша кешенді көзқарасты талап етеді және әлемдік қауымдастықта мемлекеттің интеграциясы мен оның әлеуметтік-саяси және экономикалық модернизациялануы үрдісімен байланысты.

Мемлекеттің әртүрлі діни қауымдастықтардың ішкіконфессиялық қызметіне араласпау саясаты мен оларды жағымды диалог пен өзара түсіністікке бағыттау, халықаралық ықыласқа бөленді.

Әлеуметтендіру мәселесіне келер болсақ, басқа дін өкілдеріне жағымды қарым-қатынас тудыруға негіз болатын, сұхбаткерлердің 60%-ы мәнді бағдардың өзіндік іргетасы ретінде отбасыны мойындайды. Қоғамдық келісім біріншіден, мейірімділік, шынайылық сияқты сөздердің синонимі ретінде, отбасыда тәрбиленеді. Ал кең мағынада, әлеуметтік институттардың белсенді қатысуымен, басқа этникалық және конфессиялық топ өкілдеріне деген бейтарап немесе жағымды қатынас ретінде қолданылады.

Этноконфессиялық келісімді нығайту бойынша – 93% халық мемлекет Президентінің салған күшімен қанағаттанатынының сұхбат көрсетті, бұл орташа есеппегенде басқа билік институттарына қарағанда екі есе жоғары. Бұл Елбасының саяси бағытымен ғана емес, сонымен қатар оның өзінің символдық қасиетімен де сипатталады – оның іс-әрекеттері көпшілік үшін мемлекеттің, жалпы саяси режимнің конфессиялық әртүрлілікке деген қарым-қатынас индикаторы ретінде қабылданады.

Ұлтаралық және конфессияаралық келісім – бұл Елбасы салған біздің ішкі саясатымыздың іргетасы. Осы фактіні Астанадағы кемсітпеушілік пен толеранттылықтың жоғары деңгейдегі Конференцияның қорытындылары да дәлелдеді.

Сенімділік, келісім, өзара құрмет пен бірлік принциптеріне негізделген, ортақ бейбітшілікке бағытталған символы, ХХІ ғасырда қоғам мен мемлекеттің өмір сүру моделі, қалыптасқан саяси-философиялық феномен ретінде «Астана Рухы» туралы бүкіл әлемнің айта бастағаны кездейсоқ емес.

Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Қазақстандық стратегиялық зерттеу институты өткізген «Қазақстан Республикасындағы азаматтық қоғамның күйі мен перспективалары» атты әлеуметтік сауалнамасының нәтижесі көрсеткендей, сұхбаткерлердің жартысынан көбінің

(59,1%), пікіріне сәйкес Қазақстанды өркенді ел ететін өз азаматтары деп санайды, ал жартысына жуығы (49,7%) қуатты билік деген пікірді ұстанады, басым көпшілігі (75,1%) тек Президенттің қолынан келеді деп есептейді.

Қоғамның өзін-өзі ұйымдастыру қабілеті едәуір жоғары, мысалы сұхбаткерлердің 73,6% қоғам проблемаларын шешу үшін азаматтармен бірігуге дайын екенін алға тартады.

Қазақстан халқының арасында басы бірікпеушілік пен бытыраңқылық қарым-қатынасқа қарағанда келісім мен ауызбірлік, ынтымақтастық басым деген пайыммен келісем деген оң пікір бергендердің саны 55,8% құрады [10].

Бұның бәрі ұжымдық идеологияның құлдырауына, қоғамдық санада индивидуалистік құндылықтардың кең таралуына қарамастан жалпы алғанда қоғам санасының өзара көмекке дайындығының, ізгіниетшілігінің, ақ пейілділігінің дәлелі.

Бүгінгі таңда елімізде мемлекеттік саясаттың нәтижесінде, қоғамда қалыптасқан саяси сананың нәтижесінде мәдениет пен дін диалог алаңдары құрылып ақиқат болмыс, шынайылықты мүмкінше толыққанды талдауға қол жеткізу қоғам санасында діни келісімділік ұстанымының нығайюына әсері де рөлі де зор екені сөзсіз.

Жалпы алғанда, Қазақстанның қоғам келісім мен бірлікті бекіту стратегиясы көп қырлы. Дегенмен, біздің пікірімізше:

- қоғамдық келісім мәселесі жайлі плюралистік ақпараттық кеңістіктің кең ауқымды дамуы, зерттеу орталықтарының құрылуы, журналдар мен мерзімді басылымдар, әдіснамалық арнайы мамандандарылған сонымен қатар жалпыға бағытталған әдебиеттер, мәдени дәстүрдің, мәдениаралық диалогтың маңызы мен мәнін ашып көрсететін әдебиеттер қажет;

- жастарды қоғамдық келісім мен патриотизм рухында тәрбиелеу мақсатын алға тартқан бұқаралық ақпарат құралдарына барынша қолдау көрсету;

- мемлекеттік ұлттық мүдде, тарихи, мәдени, азаматтық құндылықтарды бекіту.

Осы тұрғыда, әлеуметтік сана мен мәдениетті қалыптастыратын (мектептер, БАҚ және т.б.) әр түрлі конфессиялық діни топтар мен құрылымдар арасындағы ортақ қырларын ашып көрсету маңызды. Олар діни төзімділікке сонымен қатар әлеуметтік ынтымақтастық пен қоғамдық келісімнің негізі бола алады [11].

Қазақстанның діни және ұлттық кеңістігінде қауымдастықтар әлеуеті мен қоғам келісімін одан әрі дамыту үшін мүмкіндіктер бар. Оған негіз болатын, бір жағынан дәстүрлі ислам мен христиан диалогы дамыған, екінші жағынан, Қазақстанда дәстүрлі емес діндерге қатысты бас тарту бар.

Шын мәнінде, салыстырмалы әлеуметтік зерттеулер институтының [12] жүргізген зерттеулерге сәйкес, діни бағдар, діни ұрандар арқылы зорлық-

зомбылыққа, арандатушылыққа немесе жеке конфессиялардың қарсы негізсіз айыптау мен қорлау ұрандары байқалатын жағдайда, қажетті ақпараттардың болмауы қоғамды тұрақсыздандыруға әкеліп соғу мүмкінгі бар.

Зерттеу нәтижелері бойынша біріктірілген кешенді индексіне сәйкес діни оқулары туралы мәліметтердің қанағатсыздығы байқалады, ол көрсеткіш ақпараттың қажетті қанағаттандырылмағанын да білдіреді. Сонымен қатар, бұл параметр, қоғамның діни ақпаратқа деген қызығушылығының, сұранысының бар екенін де көрсетеді

Сонымен қатар, қазақстандықтардың көпшілігі, әрине, түсінбеушілік және жанжал үшін асыл тұқымды жер бола алады, ол, олар тиесілі сенімнің айтпағанда, басқа дін тіпті үстіртін түсінік бар. Бұл жағдайда дін мен конфессияаралық қатынастар саласындағы білімді айтарлықтай өсті рөлі.

Бұл жағдайда, білім болмауына байланысты жиі немқұрайды қарап, сайып келгенде, төзімсіздік әкелуі мүмкін.

Сондықтан, Шлымованың Г.Е. [12] пікірінше, жоғары деңгейде қоғамды біріктіруді қамтамасыз ету сан этникалық және діни алуандық орын алған қоғамда ағартушылық жұмысының рөлі шексіз маңызды. Ол жұмыс діни-конфессиялық топтардың өзара түсіністік деңгейін артуға бағытталуы тиіс.

Өзгелердің құндылықтары мен идеяларын танымаған жағдайда, адам оларға кемсіту, немқұрайлық, елемеушілік, төзімсіздік танытуы әбден мүмкін. Керісінше өзгелердің құндылықтары мен мәдени көзқарастарын білу олардың жәй-күйіне елеулі оң әсерін тигізетіні анық.

Сөйтіп, бір елде өмір сүріп жатқан барлық халық пен ұлт өкілдеріне ынтымақтастық пен теңқұқылы серіктестіктен басқа балама жоқ.

Қазақстан қоғамының жаңару жаңдайындағы бірлік пен қоғамдық келісім құндылықтары тұрақтылықтың шынайы кепілі бола алды.

Сонымен қатар, этносаралық және діни ахуалға әлемнің түкпір түкпіріндегі, немесе кейбір көршілес елдегі этнодіни қарама-қайшылықтар кері әсерін тигізуі ықтимал.

Қазақстанға сырттан төнген алуан түрлі экстремизм мен радикализмнің қауіпі ықтималын естен шығармаған жөн.

Этникалық сипатта қоғамдағы жергілікті әлеуметтік немесе тұрмыстық мәселелер де болуы мүмкін. Осы және басқа да қырлары мемекет және қоғам тұрғысынан артқан ынта, назарын қажет етеді.

Бейбітшілік пен тұтастықты, ынтымақтастықты әріқарай нығайту үнемі маңызды мемлекеттік және азаматтық институттардың негізгі міндеті бола береді.

Әдебиеттер

1 Назарбаев Н.Ә. Қазақстан өз дамуына жаңа серпіліс жасау қарсаңында. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. – Астана, 2006. – 35 б.

- 2 Қазақстан Республикасының Конституциясы. 30 тамыз 1995 жыл. Ресми басылым. – 4 б.
- 3 Назарбаев Н.Ә. Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ. Стратегия 2050. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы // <http://www.akorda.kz>
- 4 Ұлтық идея: Достық, бауырластық, теңдік // Егемен Қазақстан. – 20 қаңтар 2001 ж.
- 5 Қазақстанның ел бірлігі доктринасы // Заң газеті. – 28 қазан 2009 ж.
- 6 <http://24.kz/ru/tv-projects/spetsvypusk/item/117257-xxiv-sessiya-assamblei-naroda-kazakhstanab>.
- 7 Демидов А., Шарипов Р. Интеграция общества в посттоталитарный период // Общественные науки и современность. – 1992. – № 3. – С. 156-163.
- 8 Мухамеджанов Б. Г., Жусупова А. Казахстан в оценках жителей и экспертов. Науч.-попул. изд. – Алматы: ОФ «Фонд Первого Президента Республики Казахстан», 2011. – С. 49.
- 9 Религия: Правила толерантности. Формирование культуры толерантности и религиозной терпимости стало актуальной проблемой нового века // Казахстанская правда. – 2006. – 15 марта. – С. 3-4.
- 10 Состояние и перспективы гражданского общества в Республике Казахстан (по результатам социологического исследования). – Алматы: КИСИ при Президенте РК, 2010. – С. 6-9.
11. Симаворян, А., Овян, В. (2010). Религиозная толерантность в современном обществе [Электронный ресурс]. Режим доступа: poravank.am/rus/issues/detail.php.
- 12 Шлымова Г.Е. Религиозная толерантность как фактор интеграции современного общества, <http://www.embkaztm.org/article/140>

References

- 1 Nazarbaev N.Ә. Қазақстан өз дамуына зһаңа серпилis zhasau қарсаңында. Қазақстан Respublikasynуң Prezidenti N.Ә.Nazarbaevтың Қазақстан халқына ZHoldauy. – Astana, 2006. – 35 b.
- 2 Қазақстан Respublikasynуң Konstituciyasy. 30 тамыз 1995 zhyл. Resmi basylym. – 4 b.
- 3 Nazarbaev N.Ә. Қазақстан zholy – 2050: Bir мақсат, bir мүдде, bir bolashaқ. Strategiya 2050. Қазақстан Respublikasynуң Prezidenti N.Ә.Nazarbaevтың Қазақстан халқына ZHoldauy // <http://www.akorda.kz>
- 4 Ұлтық идея: Достық, bauyrластық, теңдік // Egemen Қазақстан. – 20 қаңтар 2001 zh.
- 5 Қазақстаннуң el birligi doktrinasы // Заң газеті. – 28 қазан 2009 zh.
- 6 <http://24.kz/ru/tv-projects/spetsvypusk/item/117257-xxiv-sessiya-assamblei-naroda-kazakhstanab>.
- 7 Demidov A., SHaripov R. Integraciya obshchestva v posttotalitarnyj period // Obshchestvennye nauki i sovremennost'. – 1992. – № 3. – S. 156-163.
- 8 Muhamedzhanov B. G., ZHusupova A. Kazahstan v ocenках zhitelej i ehkspertov. Nauch.-popul. izd. – Almaty: OF «Fond Pervogo Prezidenta Respubliki Kazahstan», 2011. – S. 49.

9 *Religiya: Pravila tolerantnosti. Formirovanie kul'tury tolerantnosti i religioznoj terpimosti stalo aktual'noj problemoj novogo veka // Kazahstanskaya pravda. – 2006. – 15 marta. – S. 3-4.*

10 *Sostoyanie i perspektivy grazhdanskogo obshchestva v Respublike Kazahstan (po rezul'tatam sociologicheskogo issledovaniya). – Almaty: KISI pri Prezidente RK, 2010. – S. 6-9.*

11. *Simavoryan, A., Hovyan, V. (2010). Religioznaya tolerantnost' v sovremennom obshchestve. http://www.noravank.am/rus/articles/detail.php?ELEMENT_ID=5118*

12 *Shlymova G.E. Religioznaya tolerantnost' kak faktor integracii sovremennogo obshchestva, <http://www.embkaztm.org/article/140>*

Резюме

Сайтова Н.А., Сейсебаева Р.Б. Опыт Казахстана в укреплении общественного согласия и национального единства

Темой статьи является роль единства и согласия в отношениях между людьми в Казахстане, стремление страны обеспечить мирное соседство представителей различных национальностей и конфессий, сохранить стабильность в обществе. Обобщается казахстанский опыт развития и укрепления сотрудничества этнокультурных объединений через Совет Ассамблеи народа Казахстана, воспитания казахстанского патриотизма, толерантности, единения народа, реализация политики трехязычия, демократических ценностей, которые являются важнейшей мотивацией политического поведения социальных общностей, элит, лидеров, межконфессионального и межэтнического согласия.

Summary

Saitova N.A., Seisebayeva R.B. Kazakhstan's Experience in Strengthening Public Consent and National Unity

The theme of the paper is the increasing role of unity and harmony between the people of Kazakhstan, the country's desire to ensure peaceful coexistence of different nationalities and religions, to maintain stability in society. We generalize the Kazakhstani experience of developing and strengthening cooperation across ethnic and cultural associations Assembly of People of Kazakhstan, education Kazakhstan patriotism, tolerance, unity of the people, trilingualism policy implementation, democratic values, which are the most important motivation of political behavior of social communities, the elites, leaders and interfaith inter-ethnic harmony.